

Till Ålands lagting

Upphävande av landskapslagen om vissa grunder för landskapets hushållning

Lagmotionens innehåll

Med hänvisning till 23 § 2 mom. lagtingets arbetsordning föreslår vi i denna lagmotion att landskapslagen om vissa grunder för landskapets hushållning upphävs för att lagen inte passar i dagens självstyrelsepolitiska strukturer. I ett demokratiskt samhälle tryggas befolkningens behov med andra medel under självstyrelselagen och grundlagen än de som ingår i den ovan nämnda så kallade nivågarantilagen.

Motivering

Den gällande självstyrelselagen var resultatet av ett mångårigt beredningsarbete. Det egentliga arbetet påbörjades under början av 1970-talet med en kommitté som tillsattes av landskapsstyrelsen och avslutades år 1990 med den regeringsproposition som var grunden för riksdagens och lagtingets beslut att anta lagen. Däremellan verkade flera kommittéer och andra beredningsorgan.

En del av det mellanliggande utredningsarbetet bestod i att landskapsstyrelsen i december månad 1981 överlämnade ett meddelande angående revision av lagstiftningen om landskapets självstyrelse. Landstingets behandling av meddelandet var förhållandevis omfattande med tanke på ärendets natur. Meddelandet behandlades sålunda både i lagutskottet (Lu. bet nr 20/1981-82, 13 september 1982) och i stora utskottet (Stu. bet. nr 12/1982-83, 19 januari 1983)

I november månad 1982, dvs. samtidigt som behandlingen av meddelandet i stora utskottet pågick, inlämnade elva av landstingets ledamöter en lagmotion med ett förslag till en landskapslag om vissa grunder för landskapets hushållning (lagmot.nr 23/1982-83). Lagmotionen hörde nära samman med det förslag till ny självstyrelselag som behandlades i stora utskottet.

Avsikten med det lagförslag som ingick i lagmotionen var att inom vissa områden skapa ett system likt det gamla utjämnningssystemet i 1951-års självstyrelselag. Detta bedömdes i sin tur vara nödvändigt för att mildra den oro som fanns om att den större ekonomiska frihet för landskapets politiker som man bl.a. ville ha i förslaget till ny självstyrelselag skulle leda till att olika svaga grupperns intressen skulle bli eftersatta. Den nya lagen ansågs därför utgöra en del av landskapets konstitution och den skulle följaktligen antas med kvalificerad majoritet. Lagen, landskapslagen (1983:22) om vissa grunder för landskapets hushållning, antogs med smärre ändringar och trädde i kraft vid ingången av år 1984. De intressen som lagen, nedan kallad nivågarantilagen, avsågs tillgodose var ursprungligen följande: socialvård, tilläggsstöd för näringar inom svagt utvecklade områden, skärgårds trafik samt stöd och bidrag till kommunerna. År 2007 upphävdes dock den del av lagen som gällde stöd och bidrag till kommunerna (2007/67).

Nivågarantilagen är i grunden tänkt som en lag som reglerar fördelningen av medel ur landskapets budget. Detta framgår klart av lagens 1 § som anger lagens tillämpningsområde, vilket beskrivs med orden ”Vid handhavandet av landskapets hushållning och vid anslagens fördelning”. Också olika uttalanden i de handlingar som föregick antagandet av lagen visar att avsikten var att den skulle tillämpas vid fördelningen av medel ur landskapets budget. Indirekt får dock lagen konsekvenser också för hur lagstiftningen bör utformas.

I den s.k. Ålandskommittén, med företrädare för både landskapet och staten, vidareutvecklades de tankar som hade legat till grund för nivågarantilagen. Då infördes nämligen en deklaratorisk bestämmelse som i dag finns i 44 § 2 mom. självstyrelselagen. Samtidigt som bestämmelsen otvetydigt gjordes deklaratorisk avgränsades den innehållsmässigt till att omfatta endast socialvård. De övriga frågor som regleras i nivågarantilagen ansågs däremot inte då vara av en sådan natur att också de borde vara föremål för en särskild deklaratorisk bestämmelse av samma slag som den i 44 § 2 mom. självstyrelselagen.

Beslut i olika angelägenheter fattas i allmänhet med enkel majoritet. Detta gäller även lagtingets beslut om att anta lagar på olika områden liksom också budgeten (LO 60§). Krav på kvalificerad majoritet har dock uppställts för beslut i vissa frågor som ansetts höra samman med landskapets konstitution. När krav uppställs på kvalificerad majoritet innebär det ofta att man får ett stelbent system som är svårt att ändra. Det extra svåra ändringsförfarandet är då också ofta ett mål i sig, önskemålet är att förändringar inte ska vara lätta att genomföra.

På många håll försöker man undvika krav på kvalificerad majoritet. Detta kan förklaras med hur snabbt olika samhällsfrågor utvecklas och också på att den allmänt uppfattas att resultatet i allmänna val ska kunna få genomslag i den politik som förs.

Sett mot bakgrunden av det ovan framförda är nivågarantilagen ett exempel på en typ av lagstiftning som inte bör förekomma. Den vidareförädlade modell som ingår i 44 § 2 mom. självstyrelselagen är däremot godtagbar när man vill tillgodose den typ av önskemål som man avsett tillgodose i både nivågarantilagen och 44 § 2 mom. självstyrelselagen. Den typ av bestämmelse som 44 § 2 mom. utgör ett exempel på är inte problematisk ur ett medborgar- eller rättssäkerhetsperspektiv. Det är däremot nivågarantilagen i och med att den är kopplad till ett system i rörelse. På grund av denna koppling är det fullt möjligt att ett lagtingsbeslut, kan hävdas stå i strid med nivågarantilagen, trots att det är uppenbart att det inte gjorde det vid den tidpunkt när beslutet fattades. Detta gäller då oavsett fråga är om ett budgetbeslut eller ett lagstiftningsbeslut.

Risken för att olika regelverk kan komma att stå i strid med nivågarantilagen ökar när lagtinget börjar bedriva en aktiv politik på området. I vissa fall kan det tom bli så att de jämförelser som nivågarantilagen förutsätter överhuvudtaget inte kan göras efter att en aktiv politik bedrivits på området. Detta, att jämförelser inte längre kan göras, var orsaken till att bestämmelsen om stöd och bidrag till kommunerna upphävdes i samband med den landskapsandelsreform som trädde i kraft den 1 oktober 2007.

Vi konstaterar att självstyrelsesystemet klarat den prövning som det nya ekonomiska systemet i 1991-års självstyrelselag medförde på ett sätt som visar att oron inför det nya var obefogad. Demokratien har fungerat i det åländska samhället. Olika frågor måste kunna lösas i första hand utgående från förhållandena i landskapet. Landskapets invånare ska tryggas goda levnadsförhållanden. Hur detta ska gå till är dock en process där man måste kunna göra helhetsbedömningar. Dessutom bör det vara möjligt för lagtinget att lösa sedvanliga frågor med enkel majoritet på samma sätt som andra parlament. Sålunda finns det inte längre behov av en lagstiftning av

den typ som nivågarantilagen utgör eftersom lagen på intet sätt berör självstyrelsens konstitution och förhållandena i vårt samhälle sedan 1983 radikalt förändrats. Vi föreslår därför att lagen upphävs.

Ett upphävande av nivågarantilagen har inga kända konsekvenser för jämställdheten eller miljön.

Med hänvisning till det ovanstående föreslår vi att Lagtinget antar följande lagförslag:

L a n d s k a p s l a g

om upphävande av landskapslagen om vissa grunder för landskapets hushållning

I enlighet med lagtingets beslut, tillkommet i den ordning 55 § lagtingsordningen föreskriver, stadgas:

1 §

Genom denna lag upphävs landskapslagen (1983:22) om vissa grunder för landskapets hushållning

2 §

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den 31 maj 2010.

Gunnar Jansson

Danne Sundman

Gun Carlson

Roger Jansson

Anders Eriksson